

رساله ای در
حقوق بین الملل اسلام

تألیف:

دکتر سید محمد حسینی
عضو هیأت علمی دانشگاه

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه : حسینی، سید محمد
 عنوان و نام پدیدآور : رساله ای در حقوق بین الملل اسلام
 مشخصات نشر : تهران: مجد، ۱۳۹۴.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۴۱۴-۸
 وضعیت فهرست نویسی : فیکای مختصر
 یادداشت : فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی:
<http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۸۶۸۸۱۸

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
 موارد تخلف را به دفتر مرکزی مجده گزارش فرمایید.

رساله ای در حقوق بین الملل اسلام

تألیف: دکتر سید محمد حسینی

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۴ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

دفتر مرکزی:

تهران، خیابان ۱۲ فروردین، تقاطع خیابان وحید نظری، پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۹۶۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۴۱۴-۸

ISBN: 978-600-193-414-8

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (میری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

شعبه یزد: خیابان فرخی یزدی، مجتمع تجاری شقایق، طبقه هم کف - تلفن: ۳۶۲۶۱۶۷۰ - ۰۳۵

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
بخش اول: حقوق بین الملل اسلامی و مسائل سنتی	۱۷
فصل اول: حقوق بین الملل و جایگاه آن در حقوق اسلامی	۱۹
مبحث اول: ماهیت و مبانی حقوق بین الملل از منظر حقوق اسلامی	۲۰
گفتار اول: تعریف حقوق بین الملل اسلامی	۲۰
گفتار دوم: حقوق بین الملل اسلامی و علم سیر	۲۲
گفتار سوم: مبانی و اهداف حقوق بین الملل از منظر حقوق اسلامی	۲۴
مبحث دوم: منابع حقوق بین الملل اسلامی	۲۹
گفتار اول: حقوق بین الملل اسلامی در منابع اربعه	۳۱
بند اول: کتاب و سنت	۳۱
- اصل مساوات و برابری (برابری انسان ها، ملت ها و حکومت ها)	۳۵
- اصل عدالت و ظلم ستیزی	۳۷
- اصل عدم مداخله	۳۷
- احترام به روابط قراردادی	۴۰
- اصل حمایت از مظلومین و مستضعفین	۴۲
بند دوم: عقل و اجماع	۴۶
گفتار دوم: جایگاه منابع حقوق بین الملل معاصر در حقوق اسلامی	۴۹
بند اول: معاهدات بین المللی در حقوق بین الملل اسلامی	۵۱
الف) شرایط عمومی صحت قراردادهای بین المللی در حقوق اسلامی	۵۲
۱) صراحت و روشنی مفاد قرارداد:	۵۴
۲) مکتوب بودن قراردادها	۵۴
ب) انواع معاهدات بین المللی اسلامی	۵۵
اول) قرارداد امان	۵۵
دوم) قرارداد هدنه	۵۸
سوم) قرارداد ذمه	۶۱
بند دوم: عرف در حقوق بین الملل اسلامی	۶۳
فصل دوم: جایگاه دولتها و شناسایی آنها در حقوق بین الملل اسلامی	۶۸

مبحث اول: دولت کشور و عناصر تشکیل دهنده آن از منظر حقوق بین الملل	۶۹
اسلامی	۶۹
گفتار اول: دولت و حاکمیت در حقوق بین الملل اسلامی (عنصر سیاسی)	۷۰
بند اول: تبیین دولت در اندیشه سیاسی اسلامی	۷۰
بند دوم: حاکمیت و خصائص آن در حقوق بین الملل اسلامی	۷۳
گفتار دوم: سرزمین و معیار تعیین حدود آن حقوق بین الملل اسلامی (عنصر	۷۷
جغرافیایی)	۷۷
مبحث دوم: شناسایی دولت در حقوق بین الملل اسلامی	۸۰
گفتار اول: شناسایی و مفهوم آن در حقوق بین الملل	۸۱
گفتار دوم: شناسایی دولت در حقوق بین الملل اسلامی	۸۴
فصل سوم: حقوق بین الملل اسلامی در زمان صلح	۸۷
مبحث اول: مبانی و اصول حاکم بر مناسبات بین المللی در حقوق بین الملل	۸۷
اسلامی	۸۷
گفتار اول: موازین ناشی از اصل همزیستی مسالمت آمیز در حقوق بین الملل	۸۷
اسلامی	۸۷
بند اول: صلح در حقوق بین الملل اسلام	۸۷
الف) مفهوم لغوی و اصطلاحی صلح	۸۷
ب) صلح در قرآن	۸۸
بند دوم: اصول کل حاکم بر روابط مسالمت آمیز دولتها در حقوق بین الملل	۸۹
اسلامی	۸۹
بند سوم: مفهوم همزیستی مسالمت آمیز در حقوق بین الملل اسلامی	۹۳
الف) همزیستی مسالمت آمیز در حقوق بین الملل معاصر	۹۳
ب) همزیستی مسالمت آمیز در حقوق بین الملل اسلام	۹۴
گفتار دوم: موازین ناشی از اصل عدم مداخله در حقوق بین الملل اسلامی	۱۰۰
بند اول: مفهوم و مبنای اصل عدم مداخله در حقوق بین الملل معاصر	۱۰۱
بند دوم: مفهوم و مبنای اصل عدم مداخله در حقوق بین الملل اسلام	۱۰۵
گفتار سوم: اصول حاکم بر دیپلماسی در اندیشه سیاسی اسلام	۱۱۲
بند اول: مفهوم دیپلماسی در حقوق بین الملل	۱۱۲
بند دوم: مفهوم دیپلماسی در اسلام	۱۱۴
بند سوم: تبیین سیر تحولات دیپلماسی در اسلام	۱۱۴
بند چهارم: جایگاه دیپلماسی در اسلام	۱۱۸
بند پنجم: اهداف دیپلماسی اسلامی	۱۲۱
گفتار پنجم: حقوق دیپلماتیک و کنسولی در حقوق بین الملل اسلامی	۱۲۳

بند اول: نهاد سفارت و نمایندگی سیاسی در اسلام:	۱۲۵
بند دوم: مصونیت دیپلماتیک و کنسولی:	۱۲۸
مبحث دوم: موازین حاکم بر نحوه ارتباط با اتباع بیگانه در حقوق بین الملل اسلامی:	۱۳۱
گفتار اول: مفهوم بیگانه در حقوق بین الملل اسلامی و حقوق بین الملل معاصر:	۱۳۲
بند اول: مفهوم بیگانه در حقوق بین الملل معاصر و حقوق اعطایی به آن:	۱۳۲
بند دوم: تقابل مفهوم بیگانه در حقوق بین الملل معاصر و حقوق بین الملل اسلامی:	۱۳۵
الف) مفهوم تابعیت و تبعه از دید حقوق بین الملل معاصر:	۱۳۵
ب) مفهوم تابعیت از منظر تئوری امت واحد جهانی و امت اسلامی:	۱۳۷
بند سوم: تقابل تعریف بیگانه از منظر حقوق بین الملل اسلامی و حقوق بین الملل معاصر:	۱۴۰
گفتار دوم: جایگاه پناهندگان در حقوق بین الملل اسلامی:	۱۴۱
بند اول: تعریف پناهنده:	۱۴۱
بند دوم: حقوق پناهندگان:	۱۴۲
گفتار سوم: حقوق اقلیت ها در حقوق بین الملل اسلامی:	۱۴۵
بند اول: تعریف اقلیت:	۱۴۶
الف) در حقوق بین الملل:	۱۴۶
ب) مفهوم اقلیت در حقوق اسلامی:	۱۴۷
بند دوم: جایگاه حقوق اقلیت ها از منظر حقوق بین الملل:	۱۴۸
بند سوم: محدودیت های حمایت از حقوق اقلیت ها در عرصه ی بین المللی:	۱۵۲
بند چهارم: حقوق اقلیت ها در حقوق بین الملل اسلامی:	۱۵۳
بند پنجم: تکالیف اقلیت های مذهبی از منظر قواعد اسلامی:	۱۵۸
مبحث سوم: حقوق بشر از منظر حقوق بین الملل اسلامی:	۱۶۱
گفتار اول: مفهوم حقوق بشر:	۱۶۱
بند اول: حقوق بشر از منظر اعلامیه ی جهانی حقوق بشر:	۱۶۲
بند دوم: مفهوم حقوق بشر در اسلام:	۱۶۴
بند سوم: جایگاه حقوق بشر در اسلام:	۱۶۶
گفتار دوم: چالش های حقوق بشر و حقوق بین الملل اسلامی:	۱۶۷
بند اول: محور بودن قانون یا شرع:	۱۶۷
بند دوم: تفاوت در مفهوم آزادی بیان:	۱۶۸

- ۱۷۰ بند سوم: حقوق زن و مرد در خانواده
- ۱۷۱ بند چهارم: مجاز بودن یا نبودن تغییر دین
- ۱۷۲ بند پنجم: تفاوت در ضمانت اجرا
- ۱۷۳ فصل چهارم: حقوق جنگ در نظام حقوق بین الملل اسلامی
- ۱۷۵ مبحث اول: حق بر جنگ و مبنای آن در حقوق بین الملل اسلامی
- ۱۷۹ گفتار اول: مفهوم و اهداف جنگ
- ۱۸۰ بند اول: تعریف جنگ
- ۱۸۳ بند دوم: اهداف جنگ در حقوق بین الملل اسلامی
- ۱۸۵ گفتار دوم: انواع جنگ و شرایط آن در حقوق بین الملل اسلامی
- ۱۸۵ بند اول: جهاد ابتدایی در حقوق بین الملل اسلامی
- ۱۸۶ الف) تعریف جهاد ابتدایی
- ۱۸۷ ب) جهاد ابتدایی از دیدگاه قرآن
- ۱۸۹ ج) شرایط جهاد ابتدایی
- ۱۹۰ بند دوم: جهاد تدافعی در حقوق بین الملل اسلامی
- ۱۹۰ الف) تعریف و هدف جنگ تدافعی در اسلام
- ۱۹۱ ب) جهاد تدافعی در قرآن
- ۱۹۲ ج) شرایط جهاد تدافعی در اسلام
- ۱۹۴ بند سوم: مقابله به مثل در حقوق بین الملل اسلامی
- ۱۹۴ الف) تعریف مقابله به مثل
- ۱۹۵ ب) مقابله به مثل از دیدگاه قرآن
- ۱۹۶ ج) مقابله به مثل در عرصه ی حقوق بین الملل
- ۱۹۷ بند چهارم: جایگاه مداخلات بشر دوستانه در حقوق بین الملل اسلامی
- ۲۰۲ مبحث دوم: حقوق زمان جنگ (حقوق بشردوستانه)
- ۲۰۳ گفتار اول: اصول حاکم بر کاربرد تسلیحات و روش های جنگ در مصادقات
- ۲۰۶ گفتار دوم: وضعیت اسیران و مجروحان جنگی در حقوق بین الملل اسلامی
- ۲۰۶ بند اول: اسرای جنگی
- ۲۱۰ بند دوم: مجروحان جنگی
- ۲۱۲ گفتار سوم: غیر نظامیان در حقوق بین الملل اسلامی

۲۱۷	بخش دوم: حقوق بین الملل اسلامی و مسائل نوظهور
۲۱۹	فصل اول: بازیگران نوظهور عرصه بین الملل و حقوق بین الملل اسلامی
	مبحث اول: وضعیت مقابله با جریان های تکفیری و شورشیان در حقوق بین
۲۱۹	الملل اسلامی
۲۲۰	گفتار اول: جریانات تکفیری و پیشینه آنها
۲۲۱	بند اول: مفهوم تکفیر
۲۲۱	بند دوم: پیشینه ی جریانات تکفیری
۲۲۲	بند سوم: مبانی فکری جریانات تکفیری
۲۲۳	گفتار دوم: رویکرد حقوق بین الملل اسلامی در مواجهه به جریانات تکفیری
۲۲۵	مبحث دوم: مبارزات ملی و آزادی بخش در حقوق بین الملل اسلامی
۲۲۷	گفتار اول: مفهوم بیداری اسلامی و پیشینه آن
۲۲۷	بند اول: مفهوم سیاسی بیداری اسلامی
۲۲۷	بند دوم: پیشینه ی حرکت های بیداری اسلامی
۲۲۹	بند سوم: مبانی بیداری اسلامی از منظر قرآن کریم
	بند چهارم: ابعاد حقوقی مبارزات ملی داخلی در پرتو اندیشه بیداری
۲۳۰	اسلامی
	گفتار دوم: مقایسه جایگاه جنبش های ملی و جریان های آزادی خواه
۲۳۳	در حقوق بین الملل معاصر و اسلامی
۲۳۳	بند اول: مفهوم جنبش های ملی و آزادی خواه در ادبیات اسلامی
	بند دوم: پیشینه ی فعالیت های جنبش های ملی و جریان های رهایی
۲۳۴	بخش
۲۳۵	بند سوم: تفاوت اقدامات تروریستی و جنبش های ملی
	بند چهارم: جنبش های ملی و جریان های آزادیخواه از منظر اسناد
۲۳۹	بین المللی
	بند پنجم: جایگاه مبارزات جنبش های ملی و جریان های آزادی خواه در
۲۴۲	حقوق بین الملل اسلامی
	گفتار سوم: جایگاه عملیات شهادت طلبانه و انتحاری در حقوق بین الملل
۲۴۴	اسلامی
۲۴۵	بند اول: مفهوم عملیات انتحاری
۲۴۷	بند دوم: عملیات انتحاری از منظر حقوق بین الملل اسلامی
۲۴۸	بند سوم: مفهوم عملیات استشهادی
۲۴۹	بند چهارم: شرایط عملیات استشهادی

۲۵۰	بند پنجم: مبانی اسلامی عملیات استشهادی
۲۵۴	بند ششم: تفاوت عملیات استشهادی و انتحاری
	گفتار چهارم: حق بر تعیین سرنوشت و جایگاه آن در مبارزات ملی از منظر
۲۵۵	حقوق بین الملل اسلامی
۲۵۶	بنداول: مفهوم حق تعیین سرنوشت
۲۵۸	بند دوم: حق تعیین سرنوشت در اسناد بین الملل
۲۶۱	بندسوم: حق تعیین سرنوشت در اسلام
۲۶۹	بند چهارم: حق تعیین سرنوشت اقتصادی از منظر حقوق بین الملل اسلام
	فصل دوم: مفاهیم مستحدث عرصه بین المللی و رویکرد حقوق بین الملل اسلامی
۲۷۱	در مواجهه با آنها
۲۷۲	مبحث اول: مفاهیم مستحدث در حوزه مناسبات مسالمت آمیز دولتها:
۲۷۲	گفتار اول مسئولیت بین المللی دولت در حقوق بین الملل اسلام
۲۷۳	بند اول: مسئولیت بین المللی دولت در حقوق بین الملل
۲۷۶	بند دوم: مسئولیت بین المللی دولت در حقوق بین الملل اسلام
۲۸۰	گفتار دوم: حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات در حقوق بین الملل اسلام
۲۸۱	بند اول: روش های مسالمت آمیز اختلافات در حقوق بین الملل معاصر:
	بند دوم: روش های مسالمت آمیز حل و فصل اختلافات در حقوق بین
۲۸۲	الملل اسلامی
۲۸۴	مبحث دوم: مفاهیم نوظهور در حوزه حقوق توسل به زور و جنگ
۲۸۵	گفتار اول: دفاع مشروع پیش دستانه در حقوق بین الملل اسلامی
۲۸۵	بند اول مطالعه تطبیقی دفاع مشروع در حقوق بین الملل اسلامی
۲۸۵	الف) مفهوم دفاع مشروع سنتی در حقوق بین الملل
۲۸۶	ب) دفاع مشروع سنتی در حقوق بین الملل اسلام
۲۸۸	ج) شرایط دفاع مشروع در اسلام
۲۸۹	د) دفاع مشروع در قواعد خارجی در حقوق اسلامی
۲۹۲	بند دوم: حکم دفاع مشروع پیش دستانه در حقوق بین الملل اسلام
۲۹۲	الف) مفهوم دفاع مشروع پیشدستانه
۲۹۳	ب) مفهوم دفاع پیشگیرانه
۲۹۳	ج) انواع دفاع مشروع پیش دستانه
۲۹۵	د) دفاع مشروع پیش دستانه در حقوق بین الملل اسلامی
۳۰۱	گفتار دوم: ممنوعیت تسلیحات کشتار جمعی در حقوق بین الملل اسلامی:
	بند اول: تعریف سلاح کشتار جمعی و ممنوعیت آن در حقوق بین الملل
۳۰۱	معاصر

۳۰۳	الف) سلاح های شیمیایی
۳۰۴	ب) سلاح های هسته ای
۳۰۶	ج) تسلیحات بیولوژیکی
۳۰۷	بند دوم: مبانی ممنوعیت تسلیحات کشتار جمعی از منظر اسلام
۳۰۸	الف) اصول مبتنی بر رعایت عدالت در درگیری های مسلحانه:
۳۰۹	ب) ممنوعیت فساد در زمین
۳۱۰	ج) ممنوعیت صدمه به غیر نظامیان در حقوق بین الملل اسلامی
	گفتار سوم: جنگ سایبری رویکرد راهبردی حقوق بین الملل اسلامی در
۳۱۰	مواجهه با آن
۳۱۱	بند اول: جنگ سایبری و ممنوعیت آن در حقوق بین الملل معاصر
	بند دوم: راهبرد مقابله با حملات سایبری از منظر حقوق بین الملل و
۳۱۶	حقوق بین الملل اسلامی
۳۱۹	فصل سوم: حقوق بین الملل کیفری و حقوق بین الملل اسلامی:
۳۱۹	مبحث اول: رویکرد اسلامی نسبت به تروریسم
۳۲۰	گفتار اول: تعریف تروریسم از منظر اسناد بین المللی
۳۲۱	گفتار دوم: مولفه ها و معیار های تروریسم
۳۲۳	گفتار سوم: تروریسم در اسلام
۳۲۸	گفتار چهارم: تروریسم از منظر سازمان همکاری اسلامی
۳۳۲	گفتار پنجم: مقابله با تروریسم از منظر حقوق بین الملل اسلامی
۳۳۴	مبحث دوم: جرم انگاری جرایم بین المللی در حقوق بین الملل اسلامی
۳۳۴	گفتار اول: نسل کشی از دیدگاه اسلام
۳۳۸	گفتار دوم: جنایات جنگی در حقوق بین الملل اسلام
۳۳۸	بند اول: منع خیانت و پیمان شکنی
۳۴۱	بند دوم: حمایت از غیر نظامیان
۳۴۲	بند سوم: رفتار با اسیران جنگی
۳۴۵	فهرست منابع

مقدمه

ماهیت حقوق بین الملل اسلامی به معنای مجموعه موازین حقوقی منبعت از مبانی اسلامی، نگرش اسلام به روابط بین المللی و ارائه یک سلسله قواعد و مقررات است که از نظر اسلام باید در روابط بین المللی حاکم باشند. با این وجود نهادهایی نیز در حقوق بین-الملل وجود دارند که احتمالاً در لحظه‌ی ایجاد تطبیق آنها با قواعد اسلامی صورت نگرفته است با این وجود با توسل به قواعد اسلامی در موارد متعددی همگام با رهیافت‌های این دین مبین می‌باشند. هدف حقوق بین الملل اسلامی نیز با توجه به این که اسلام خود را دینی جهانی می‌داند، نه تنها اجرای مقررات اسلام در روابط بین دولتهای اسلامی و سایر دولتهاست، بلکه اجرای آن مقررات در روابط سایر دولتها نیز هست.

به واسطه انسجام و عدم پراکندگی در نظام حقوقی اسلامی، منابع حقوق بین الملل اسلامی را نیز باید در منابع اربعه حقوق اسلامی جستجو نمود. اما چنین خصلتی مانع از پذیرش دیگر منابع حقوق بین الملل عرفی مانند عرف، معاهدات و اصول کلی حقوق بین الملل نمی‌باشد؛ بلکه با تفحص در این منابع می‌توان مبانی شناخته منبعت از این منابع را در نظام حقوقی اسلامی نیز بازشناخت چنانکه نه تنها شواهدی زیادی بر پذیرش سندیت عرف وجود دارد، بلکه مبنای اصلی حقوق معاهدات که همانا اصل وفای به عهد می‌باشد در زمره بارزترین اصول پذیرفته شده اسلام بوده و افزون بر آن بسیاری از اصول کلی حقوقی نظیر اصل عدم مداخله، اصل همزیستی مسالمت آمیز، اصل مقابله به مثل، و حتی بسیاری از اصول دیگر مترقی حقوقی نظیر حمایت از مستضعفین و مظلومین که به تازگی در عرصه حقوق بین الملل نمود پیدا کرده است نیز به درستی در منابع اسلامی مورد پذیرش قرار گرفته اند.

از سوی دیگر چنین اصولی خود مبین نگرش حقوق اسلامی نسبت به مقتضیات کنونی نظم جهانی نظیر شناسایی کشورها و دولت‌ها، حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات، پذیرش موازین ناشی از اصل عدم توسل به زور و عدم مداخله در امور داخلی کشورها، برقراری ارتباط مسالمت آمیز با دیگر کشورها، رعایت حقوق بیگانگان همچنین ملاحظات ناشی بر مخاصمات مسلحانه نیز می‌باشد که شناساندن آن به فضای کنونی جهان می-تواند سد بزرگی بر تمامی حمله‌های عقیدتی قرار گیرد که از سوی اسلام‌ستیزان صورت می‌پذیرد.

ناگفته نماند که در عین پذیرش کلیات مربوط به حقوق حاکم بر روابط بین المللی آنگونه که امروزه مورد پذیرش جهانیان است در برخی حوزه ها تفاوت هایی نیز به چشم می خورد.

در حقیقت تفاوت اصلی ناشی از نگرش ایمانی اسلام به اینای بشر و اولویت اصول انسانی و اعتقادی بر وجوه تمایزی چون نژاد و قومیت است چنانکه از دیدگاه فقه اسلامی، نه تنها دولت اسلامی، دولتی دینی است، بلکه تقسیم سیاسی جهان نیز بر مبنای دین انجام شده و بر اساس آن نوع رابطه دولت اسلامی با سایر دولتها معلوم می گردد. در این تقسیم جهان به دو قلمرو بزرگ و اساسی منقسم می گردد: دارالاسلام و دارالکفر. اما در عین حال با توجه به آنکه از سویی بنا به مصالح و هماهنگی با مقضیات و از سوی دیگر در هماهنگی با صلح و امنیت جهانی و هم راستایی با عرف مقبول بین المللی که همواره مورد تاکید منابع اسلامی بوده است باید گفت اسلام دینی است که با محوریت منطق و عقلانیت در ارتباط با نظم کنونی جهانی نه تنها موضع خصم و انکار را اتخاذ نکرده بلکه پذیرش واقعیات موجود جامعه بین المللی و لزوم برقراری ارتباط با دیگر عناصر این نظم همگی حاکی از پذیرش و شناسایی عناصر بیگانه و دولت کشورهای دیگر دارد به گونه ای که چنین شناسایی حتی اگر در چارچوب مرزهای عقیدتی پیش گفته نگنجد اما معارض با مفاهیم و اصول اسلامی نیز نمی باشد.

به بیان دیگر علی رغم انطباق کامل موازین اسلامی در برخی حوزه ها نظیر شناسایی کشورها و همچنین تقسیم بندی کنونی جهانی، در پرتو اصولی چون همزیستی مسالمت آمیز، می توان به رهیافت های مبتنی بر پذیرش نظم کنونی در عین حفظ آرمان های مبتنی بر رویکرد جهان شمولی دستیافت، رهیافتی که نه تنها به معنای رعایت اصول کنونی نظام بین المللی بلکه در بسیاری از حوزه ها نظیر حقوق بشر و حمایت از بیگانگان مقتضی رعایت اصولی مترقیانه و در مقایسه با اصول پذیرفته شده در حقوق عرفی، بسیار انسانی تر می باشد.

علی رغم اتخاذ چنین موضع قاطعی در مواجهه با عناصر مخرب نظیر عناصر تکفیری تروریستی و آشوب طلبان، در پرتو روح عدالت مدرانه موازین اسلامی، جنبش ها و نهضت های آزادی بخشی که مبانی آنها صرف نظر از اصول اعتقاداتی با عدالت اسلامی همخوانی و همجواری داشته باشد مشروع تلقی شده اند.

چنین مشروعیتی را باید در پذیرش اهداف این مبارزات از منظر حقوق اسلامی دانست درواقی آرمانی هایی نظیر تلاش برای رهایی از بند استعمار، استبداد داخلی، نژادپرستی و اشغالگری از نظر دین اسلام پذیرفته و پسندیده است ولی در حالی که تلاش برای کسب

قدرت از طریق تروریسم و با ارعاب و خشونت در نگرش اسلامی برخلاف اصول انسانی است.

چنین رهیافت انسانگرایانه ای ملهم از موازین اسلامی به مسائل بین المللی به ویژه آنجا که حقوق بین الملل کنونی در مواجه با پیشرفت فناوری و تاثیر آن بر حقوق انسانی موضع انفعالی و کندی را دارا است، بسیار تعیین کننده است چنانکه در خصوص تحولات فناوری های تسلیحاتی و ممنوعیت و شرایط کاربرد آنها حقوق بین الملل عرفی مدت ها در مقطع تدوین یا توسعه برای پوشش حقوقی این فناوری متوقف شده بود و هر قانون بین المللی نیازمند طی تشریفات معاهداتی یا عرفی برای حمایت از حقوق انسانی در گذار بود اما در حقوق اسلامی با وجود معیارهای متقن و شفاف به راحتی می توان ممنوعیت و یا مشروعیت چنین فناوری هایی و حتی شرایط کاربرد آنها را استخراج نمود.

در نهایت نتیجه کلی از پژوهش حاضر را می توان چنین خلاصه نمود که نظام حقوقی اسلامی، از حیث ویژگی های نظری، جامعیت، پویایی و انسانی گرایانه در عرصه بین المللی و در مواجه با مفاهیم سنتی و نوبن جهانی نه تنها موضعی انفعالی نداشته بلکه در تمامی زمینه ها واجد احکامی است که تدبیر و تعمق در فلسفه، آثار و مقتضیات، حاکی از تبلور والاترین اصول و اخلاقیات انسانی، تناسب آن با نیازهای بشری و مقتضیات پیشرفت تمدن و روابط انسانی است. نظامی که چه در حوزه های معطوف به حقوق افراد انسانی نظیر حمایت از بیگانگان، زنان و کودکان، مجروحان و اسیران و زخمیان و چه در حوزه های معطوف به حمایت از حقوق نوعی بشر نظیر، حقوق بشر، حق آزادی و تعیین سرنوشت نگاهی عدالت مدارانه به مسائل داشته است.

حقوق بین الملل اسلامی، مبنایی الهی دارد؛ و چون خدا - خالق بشر - آن را مقرر کرده است، پس می تواند واجد قواعد و مقررات حقوقی هماهنگ با مقتضای پیشرفت بشریت باشد.

هدف نهایی اسلام، مانند سایر ادیان جهانشمول الهی، تشکیل یک جامعه جهانی و اجرای نظام حقوقی واحد در سراسر گیتی است. در این نگرش هدف نهایی آن است که انسانهای موجود در که زمین فقط یک امت به هم پیوسته و واحد بشری فراهم آورند، یعنی کشوری به عرض و طول جغرافیایی همه کره زمین و دولتی به شعاع فعالیت و صلاحیت همه انسانها و سرزمینها تحقق یابد. اما این بدان معنی نیست که از منظر اسلام دولت ها، جوامع و روابط آنها به صورت اجزای نظام بین المللی مورد انکار است و به طور کلی نظامی جز نظام عام اشمول و یکپارچه مذکور متصور نیست

اسلام با بهره گیری از دو استراتژی دعوت و جهاد، برای آگاه سازی و رهایی بخشی ملت‌ها و از میان بردن استکبار و آثار آن، در مرحله دوم از تر تشکیل حکومت جهانی واحد و تاسیس یک نهاد حقوق اساسی بین الملل دفاع می‌نماید و این طرح به معنی رسیدن به ایستایی و یا هضم و ذوب شدن در یک تشکیلات سیاسی جهانی نیست.

در مرحله سوم، در روند حرکت به سوی همگونی در فکر و عقیده و آرمان، با ادامه استراتژی دعوت و جهاد، نهایتاً زمینه برای اجرای طرح جامعه واحد جهانی و تشکیلات همگون و امامت شایسته فراهم می‌شود و طرح آرمانی اسلام در بلندمدت جامعه عمل به خود می‌پوشد.

در آخر باید گفت حقوق بین الملل اسلامی نه در صدد تغییر کلی وضع موجود است و نه حفظ وضع موجود به طور کلی، بلکه در صدد حذف معایب موجود و تقویت محاسن موجود است. همچنین اسلام به عنوان یک دیدگاه که نشأت گرفته از برنامه ای کلی تر و منسجم تر برای زندگی بشریت است دارای ویژگی های دیگری است. بنابراین حقوق بین الملل اسلامی در عین تفاوت مبنایی، با اتخاذی رویکردی نسبتاً مشابه به حقوق بین الملل معاصر، در وهله اوله، مبتنی بر کرامت انسانی، اصل برابری کشورها، اصل تفاهم بین المللی، اصل اعتزال (عدم مداخله و بی طرفی) اصل حمایت از ملت های تحت ستم، اصل مقابله به مثل، مشارکت بین المللی اصل سلطه ناپذیری است.